

creatives que en la narrativa nostrada eren poc més que minoritàries. El temps dirà si el vaticini és ferm o hem errat el tret. Sigui com sigui, si al capdavant l'experiència no passés d'un *divertimento*, hom prefereix aquest tsunami a un altre de ben recent que va irrompre al país i va acabar ofegat en l'oxímoron de l'adjectiu que l'acompanyava.

ANTONI ISARCH — *Universitat de Barcelona*
aisarch@ub.edu



PEREJAUME
Fonts líquides i fonts lignificades
Sant Celoni: Tushita, 2020, 184 p.

La natura com a relat literari

Sortim a caminar, comença el relat. Un narrador excursionista ens porta al bosc i inicia un reconeixement de la vida botànica, del bosc a la fulla, i de què hi ha en la seva radicalitat: l'aigua com a principi viu. La consciència del narrador s'impregna d'una certesa: en totes les formes vegetals naixents i morents que l'envolten hi batega i feineja aquest principi de vida que és l'aigua, i que pren tota mena de formes des que neix, creix i mor («l'aigua es planteja si les formes que està a punt de fer servir coincideixen amb el que vol expressar», p. 41). De la font a l'arbre, del fruit a la dessecació i la botànica ardent del foc i la llum («aigua encesa de florir [...] focs arborescents de llenya alçada a la llum i de llum enfondida a la soca», p. 144). Tot el llibre és una sola, llarga, exploradora reflexió intuïtiva sobre el reconeixement de l'aigua com a principi creatiu, infinit i cíclic («l'aigua és antiga com el temps i actual com la vida», p. 33) perpetuant-se en un ecosistema hidràulic intel·ligent («sembla que una font reverberi en l'altre [...] “Sempre allò mateix i mai allò mateix.”», p. 35).

No hi ha cap voluntat de dirigir el relat ni de trobar significats. El relat només és fet de reconeixement i interpretació oient. La reiteració, la repetició, es torna la mesura

fecunda, sovint monòtona, d'aquesta experiència d'escriptura («allà per on vaig, fa un trepig de cosa escrita i tornada a escriure un munt de vegades. De fet, sense repetir-se, aquest text no sabia pas com seguir. La repetició hi és radical», p. 166). El reconeixement es reitera en cada passa, en cada imatge, en cada visió, en cada forma de l'aigua arbrant-se i fluïnt («Em capbusso en aquest aiguaviu de fonts líquides, metafòricament florides, botànicament lignificades. Generació de l'arbre, emanació de l'aigua», p. 18).

I així se'ns presenta, aquest relat, com un assaig. Explícitament en l'«Epíleg de l'assagista i les fonts», o en la veu d'un narrador que es va qüestionant pel text que va prenent forma. Però el cert és que es tracta d'un experiment, en el sentit d'experiència amb el llenguatge per donar veu al text (i la natura) com si tingués autonomia, com si fos un fenomen, més enllà del narrador, que es torna orella, canal, intèrpret, que és una de les maneres de fer de Perejaume. L'assagista reconeix les seves eines per a aquesta interpretació: els sentits (ser capaç de percebre i experimentar el que l'envolta i vol parlar-li) i el llenguatge (que li permet traduir-ho, vessar-ho sobre el text que es va escrivint mentre llegim). El llibre es compon, explícitament, mentre el narrador camina, i per això fa tot l'efecte d'una memòria excursionista, d'un dietari.

Però no és un dietari que es fixa en la interioritat del dietarista, sinó en la seva exterioritat, en el que és viu fora d'ell: tot per on el principi aigua hagi actuat i pres forma. El narrador para a l'orella, es meravella, reconeix, posa nom. Confia i deixa que el text es faci («Mentre escric procuro d'imaginar-me que el text ha de dir-me alguna cosa molt més reveladora de les que li faig dir jo», p. 166), és a dir, escriure com una manera de trobar. I per això cedeix a l'escriptura la feina de crear i recrear una sola, dilatant, metàfora al llarg del llibre, la de l'aigua obrant. *Fonts líquides*, l'aigua fluent; *fonts lignificades*, l'aigua adoptant formes vives. Aquest assaig-memòria és un discurs construint-se, un pensament gestant-se contínuament mentre es camina i ensopega amb la mateixa visió un cop rere l'altre. Però té la gràcia de ser, també, una experiència del narrador reconeixent l'entorn fent-se relat a través d'ell. I aquí és on ell intervé: «sento la meua veu i és una altra font. Una font que, aquí on es troba, prova de remarcar l'impuls de connexió que s'endevina» (p. 38), perquè ell posseeix el llenguatge per interpretar el llenguatge de l'aigua («Sento el broll que diu», p. 19). I l'interpreta.

El narrador escolta («Sento la pura narració de les fonts, totes amb una respiració comuna», p. 43), i, tot i la dificultat de transcriure una tal narració, aconsegueix destil·lar-ne la saviesa, el missatge d'aquella intel·ligència viva de l'aigua («Parla una font: "L'aparèixer i el desaparèixer: tot és expressió"», p. 42). Aquesta veu per on transita s'arriba a manifestar com un discurs, com un text: «Arribo a tenir la sensació d'avançar a través d'un relat fontaner de frases més o menys inconnexes, sorolls que cantussegen i petits xiuxiuejos de fonts primíssimes o llunyanes» (p. 40); el bosc mateix és el narrador del seu relat («Es tracta d'un narrador amb una gran riquesa de repeticions, amb una insòlita inventiva de repeticions», p. 159). Així arriba a una conclusió fascinant i ben evident: la natura s'expressa i es manifesta com un relat («el fenomen hidrogeològic de l'aigua

consisteix en l'alliberament gradual d'un gran text, d'un gran alè de text», p. 37). Però no és la manera de percebre de la cognició humana, que és narratològica, allò que converteix la natura en un relat? En la natura com a text, en tot cas, i en els seus elements com a paraules i grafies, és on desemboca el progrés metafòric del llibre.

I fa una passa més, encara: entendre, ara, l'escriptura mateixa del llibre com un ecosistema intel·ligent que obra per si sol. És a dir: la realitat com a relat, i el relat com una realitat, tot fet possible gràcies al llenguatge. El món com un llenguatge (perquè, de fet, la nostra cognició és eminentment lingüística i ens expliquem el món com una narració), i el llenguatge com un món, per tant, com a eina que crea un món amb lleis pròpies. El llibre és escrit des d'aquesta consciència despossessiva, que entén alhora la literatura com un fenomen autotèlic. Heus ací el punt culminant de la dilatant metàfora d'aquest llibre, la trobada entre la natura com una narració i la narració mateixa del llibre; la metàfora del món com una escriptura i la metàfora de l'escriptura com una natura, com un riu. Aquest lligam em sembla que fa fortuna expressiva en una ambigüitat com aquesta: «Mentre l'aigua es mou, el *sentit* no deixa de fluir-hi» (p. 71, la cursiva és meva).

En aquesta segona constatació canvia l'actitud del narrador, que es permet coses que quan parlava la natura no es permetia. Si abans escoltava, romania i interpretava, ara dona via lliure a la seva capacitat associativa pel llenguatge, i farceix el relat traduït de la natura de tot d'observacions seves, perquè el relat, la literatura, ho permet, i ja no només dona veu a la natura, sinó que en aquesta hi entra la seva, de veu: des de posar nom i crear una llengua adequada per a cada cosa («Fontclares, fontargents, fontillongues», p. 21), fins a la imbricació de veus poètiques que s'hagin fixat com ell en la virtut de l'aigua. La més significativa, potser, amb les de llibres bíblics, és la inserció d'un diagrama lul·lià procedent de l'*Opusculu varia* (s. XVI), que aplica els principis de l'Art a les formes dinàmiques de l'aigua (p. 113-117).

Hi ha una mirada etnogràfica, excursionista, profundament poètica i amb una veritable entrega pel text, memorialística de la natura, ecològica i antropològica. Així amb la imatge de la *font*, per exemple (que constitueix «l'experiència geogràfica del do», p. 55, i de la pèrdua), o la *flor d'aigua* («Serà, doncs, que la font s'estén en una metamorfosi proliferant i que cada arbre n'és un signe?», p. 69; i cf. la flor d'aigua de Rodoreda). En aquesta segona constatació del relat com a ens autogeneratiu, el narrador es permet reflexionar sobre el fet creador com a possibilitat i no com a solució: «Si haguéssim de transitar un relat en què tot queda clar estariem fora del bosc. En plena narració hi ha un nucli carregat d'elements potencials, més o menys esponerosos, que constitueix una determinada forestalitat d'escriptura» (p. 139). O bé fer reflexions semàntiques («en cremar-se, la llenya torna a ser una font, i això en la mesura que la llum es completa amb la il·luminació, el cruixir i l'escalfor que desprèn. D'aquí ve, potser, que la paraula espurna aplegui el doble sentit d'esquitx d'aigua i de guspira de foc», p. 143).

Així es va construir sobre si mateixa una autèntica «narració forestal i fontanal» (p. 139) com a exercici d'escriure escoltant i escoltar escrivint, una narració feta de relats botànics i verbals amb vida pròpia. La natura es converteix en llibre, i el llibre (i el dibuix, vegeu els dibuixos d'arbres a doll, p. 25-28, i de substància d'arbre pressionada amunt, p. 49-51) creix com un bosc.

Aquest gran relat, tan reflexiu, no pot deixar de ser, al final, *literatura*: «En una clariana hi ha un arbre ajagut que es desfà, podrit de literatura» (p. 156). I un es pregunta per les literatures d'avui, i per què sembla que el mateix procediment d'escriure sigui més essencial, a vegades, que la troballa. Però la literatura, sempre, sempre, ha nascut per generar un efecte en el cor del lector, sia amb una cosa sia amb l'altra. El d'aquest llibre ens l'explica l'autor mateix a la solapa de la coberta: «Amb aigües florents i arbres regalimants, aquestes ratlles plantegen la possibilitat transfigurativa d'uns pocs elements entre ells. Més que no pas un sentit especulatiu, els símils, les adherències i les diluències voldrien propiciar, en aquestes pàgines, una mena d'èxtasi del sentit. Un èxtasi en què el poder associatiu mostri com és de dilatada l'extensió de les semblances».

ARNAU VIVES — *Universitat Autònoma de Barcelona*
arnau.vives@uab.cat



GABRIEL VENTURA

W

Barcelona: Edicions Poncianes, 2019, 200 p.

Apunts per a un incendi dels ulls

Barcelona: Documents Documenta, 2020, 94 p.

Un *Àlien ortodox*, un autor sense ortodòncies

A hores d'ara, Gabriel Ventura presenta tot un projecte artístic tangible i expansiu. Format interdisciplinàriament a l'acadèmia i al taller, entre la lletra i la imatge, la seva activitat és verament polifacètica i heterodoxa, raó per la qual ha rebut premis i algun ajut a la creació, com la beca Montserrat Roig 2018. Per exemple, a més de traduir S. Beckett (Ed. Poncianes, 2013), també ha participat en projectes filmics d'Albert Serra